

هویت شناسی دین در اسلام و غرب

نویسنده:

ابوالفضل ساجدی

منتشر شده در:

فصلنامه علمی پژوهشی فلسفه و دین؛ شماره ۳

چکیده:

شناخت چیستی و هویت دین در دین پژوهی معاصر اهمیتی شگرف دارد زیرا بسیاری از نزاع‌های پژوهشگران این عرصه با نوع تعریف آنها از دین پیوندی وثیق دارد و بدون ابهام زدایی از هویت دین ورود به بسیاری از چالش‌های دین شناسی نزاعی بی حاصل و عقیم است. این امر در جای جای عناوین دین پژوهی معاصر چون زبان دین، عقل و دین، کثرت گرایی دینی، رابطه دین و آزادی، دین و هنر، دین و توسعه و سایر مباحث چالش‌زای موجود، اثرگذار و تعیین کننده است. مقاله حاضر کاوشی در شناخت هویت دین است. در این رابطه ابتدا از مباحثی چون هدف از هویت شناسی دین، مشکلات پژوهش در این موضوع و معانی لغوی دین سخن به میان آمده است. پس از طی گفتار مقدماتی، فصولی به دیدگاه متفکران غربی، سپس اندیشوران اسلامی و سرانجام نظر برگزیده اختصاص یافته است. دین پژوهان و متکلمان غربی تعاریف فراوانی برای دین ارائه داده‌اند که به رغم کثرت و تنوع، آنها را در سه دسته جای داده‌ایم: تعاریفی با محوریت خدا، حقیقت یا ارزش غایی، تعاریف کارکردی، و تعاریف شهود گرایانه. تعاریف متکلمان اسلامی را نیز به دو نوع عام و خاص تقسیم کرده و در تعاریف عام، نظرات علامه طباطبایی و آیات جلیل‌القدر سبحانی، جوادی آملی و مصباح بیان و ارزیابی شده است. سپس تعریف دین از منظر قرآن و روایات آمده است. در نهایت، نتیجه گیری و بیان تعریفی عام، شامل ادیان

الهی و غیرالهی، و سپس خاص ادیان الهی عرضه شده است.

کلید واژه‌ها:

دین، هویت شناسی، کلام، کارکردهای دین، متکلمان غربی و اسلامی